

Landstingsstyrelsen

Kommunallagens krav är inte tillgodosedda i bolagsordningen för AB Transitio

1.1 BAKGRUND

Vi, landstingets revisorer, har med hjälp av vårt revisionskontor granskat underlaget för landstingsstyrelsens beslut om "Framtida ägande och ansvar i AB Transitio".

Bolaget bildades år 1999 och har 20 ägare (landsting, regioner, kommunalförbund och länsbolag) som hittills haft olika andel ägande som reglerats genom aktieägaravtal. År 2006 beslutade landstinget att Länstrafiken i Jämtlands län AB får förvärva aktier i AB Transitio. Finansieringen av aktieköpet skulle ske genom Länstrafiken i Jämtlands län AB. Vidare beslutades att landstinget skulle teckna avtal om borgensutfästelse och regressrätt enligt förslag till borgensförbindelse och avtal om reglering av regressrätt.

Den nu aktuella förändringen av AB Transitio har påkallats av de diskussioner som under flera år förts om behovet av att se över finansieringsfrågorna. En annan pådrivande faktor har varit den nya kollektivtrafiklagen. En styrgrupp tillsatt av Landstingsdirektörsföreningen har under 2010-2011 arbetat med att ta fram ett förslag till framtida ägande och ansvar i AB Transitio. Förslaget innebär en nybildning av bolaget och ägarna har som följd av denna under hösten 2011 tillställts ny bolagsordning, aktieägaravtal och ägardirektiv för beslut.

Vi har vid ett flertal tillfällen uppmärksammat landstingsstyrelsen och dess förvaltning på att det bör tillsättas lekmannarevisorer i AB Transitio för att möjliggöra en tillfredsställande insyn i bolaget:

- Vid en hearing med chefen för ledningsstab sekretariat år 2009, med frågor som bland annat utgick från Landstinget Dalarnas granskning av riskexponeringen i AB Transitio, konstaterades att det saknades insyn i AB Transitio.
- I revisionsberättelsen för år 2009 aktualiserades ånyo frågan om insyn i AB Transitio. Vi konstaterade där att landstingets borgensåtagande gentemot AB Transitio visar en komplexitet i upplägg mm som inte medger att någon fullständig bedömning kan göras av landstingets riskexponering. Vi rekommenderade landstinget att via sitt trafikbolag se till att initiera att lekmannarevisorer i AB Transitio utses för att tillgodose en insyn i bolaget.
- I samband med beredningen av det nu aktuella ärendet "Framtida ägande och ansvar i AB Transitio" har vårt revisionskontor uppmärksammat berörda tjänstemän i landstinget på de kommunalrättsliga bristerna i föreslagna bolagsordning. Bolagsordningen har trots de påtalade

bristerna beslutats i landstingsstyrelsen den 27 september 2011 och i fullmäktige den 18 oktober 2011.

Avgränsning:

Granskningen har i huvudsak omfattat bolagsordningen för AB Transitio. Vi har även tagit del av aktieägaravtalet och ägardirektivet, dessa har dock endast översiktligt studerats.

1.2 BOLAGSORDNINGEN FÖR AB TRANSITIO

Bolagsordningens bestämmelser har granskats med utgångspunkt från kommunallagens regler i 3 kap. 17-18 §§.

- Bolagsordningen *saknar uppgift om ändamålet* med bolaget. Enligt kommunallagen 3 kap. 17 § skall fullmäktige fastställa det kommunala ändamålet för verksamheten.
- Bolagsordningen *saknar bestämmelser om lekmanrevision*. Delägarskap regleras i 3 kap. §18 med lydelsen att 3 kap. §17 ska tillämpas ”i en omfattning som är rimlig med hänsyn till andelsförhållandena, verksamhetens art och omständigheterna i övrigt”. Av 3 kap. § 17 framgår att fullmäktige ska utse minst en lekmanrevisor i aktiebolag där kommunen eller landstinget direkt eller indirekt innehar samtliga aktier.

När det gäller delägarskap där samtliga ägare är landsting och regioner, vilket är fallet i AB Transitio, gäller enligt praxis att 3 kap. § 17 skall tillämpas fullt ut.

- Bolagsordningen *saknar bestämmelser om insyn* i bolaget. Landstingsstyrelsen ska enligt reglemente ha uppsikt över all verksamhet inklusive den som bedrivs i aktiebolag, bolag, förening eller stiftelse.
- Enligt bolagsordningen §8 ska *styrelsens ledamöter väljas på årsstämman*. Detta förfaringsätt strider mot kommunallagen 3 kap. §17 som anger att det är fullmäktige som ska utse samtliga styrelseledamöter.
- Bestämmelsen i §12 medför *avgränsningar i valbarheten* genom bestämmelsen att ”ägarrådet skall bestå av 7 ledamöter varvid de 7 aktieägare som har störst finansiellt nettoengagemang skall få utse en ledamot var”.

I ett tjänsteutlåtande från styrgruppen för ”Framtida ägande och ansvar i AB Transitio” uppges att det i ovan nämnda bestämmelse även beaktats den geografiska spridningen av representationen i ägarrådet. ”Det kan hanteras så att de ägare som tillsammans äger bolag inom kollektivtrafikområdet, exempelvis Norrtåg eller Tåg i Bergslagen ges möjlighet att genom dessa bolag utse representanter i Transitios ägarråd”

- *Det saknas reglering i bolagsordningens 20-21 §§* när det gäller inhämtande av godkännande, om beslut i frågor av principiell beskaffenhet, från de aktieägare som saknar eget fullmäktige.

Enligt bestämmelserna i kommunallagen 3 kap. § 17 ska fullmäktige ”se till att fullmäktige får ta ställning innan sådana beslut i verksamheten som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt fattas”.

I bolagsordningen för AB Transitio § 20 anges ”Innan beslut om bolagets verksamhet fattas som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt skall fullmäktiges godkännande inhämtas för de aktieägare som har en fullmäktige”.

I bolagsordningen § 21 anges "Denna bolagsordning får ej ändras utan godkännande av fullmäktige för de aktieägare som har sådan"

Länets aktieägare i AB Transitio är Regionförbundet Jämtlands län med direktion/styrelse som beslutande organ och saknar därmed fullmäktige.

Vår sammanfattande bedömning

Det kommunalrättsliga kraven har enligt vår bedömning inte tillgodosetts i bolagsordningen för AB Transitio på ett tillfredsställande sätt.

- Landstingsstyrelsen har underlåtit att reglera insyn och kontroll i bolaget och har samtidigt godkänt aktieägaravtal och ägardirektiv som innebär att landstingsstyrelsen överlåtit en väsentlig del av inflytandet i bolaget till ett ägarråd som utgörs av de 7 aktieägarna som har störst finansiellt nettoengagemang.
- Om reglering av insyn saknas i bolagsordningen kan detta medföra svårigheter för styrelsen att hålla sig informerad om olika förhållanden i bolaget som är väsentliga att känna till för att kunna fullgöra uppsikten.
- Att bolagsordningen saknar bestämmelse om lekmannarevisorer medför att det saknas en granskning av om bolagets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt enligt ägarens vilja och om bolagets interna kontroll är tillräcklig.
- Bestämmelsen i §12 innebär enligt vår bedömning en avgränsning i kretsen av valbara till ledamot i ägarrådet som kan innebära ett åsidosättande när det gäller att åstadkomma en representativ sammansättning.

Bestämmelsen i §12 bör därför kompletteras med klargörande om hur geografiska och andra aspekter skall tillgodoses när ledamöter i ägarrådet utses. Ovan nämnda utlåtande från styrgruppen för "Framtida ägande och ansvar i AB Transitio" är ett tjänstemannautlåtande och kan därmed inte ersätta det klargörande i bolagsordningen som vi efterfrågar.

- Bolagsordningen 20-21 §§ bör enligt vår bedömning kompletteras med bestämmelse om inhämtande av godkännande, om beslut i frågor av principiell beskaffenhet, från de aktieägare som saknar eget fullmäktige.
- De ovan beskrivna bristerna i bolagsordningen avser dels avsaknad av bestämmelser och dels otydligheter i bestämmelserna i bolagsordningen. Dessa brister kan riskera det ägarinflytande och den kontroll som kommunallagens bestämmelser är avsedda att tillgodose.

Vi rekommenderar landstingsstyrelsen att snarast uppmärksamma landstingsfullmäktige på de kommunalrättsliga bristerna i bolagsordningen. Landstingsstyrelsen rekommenderas också att snarast besluta om att initiera en revidering av bolagsordningen för AB Transitio, i enlighet med kommunallagens krav.

Vi emotser svar från landstingsstyrelsen senast den 5 december 2011 om vilka åtgärder som vidtagits/planeras att vidtas för att, i bolagsordningen för AB Transitio, tillgodose kommunallagens krav.

För landstingets revisorer

Mona Nyberg
Ordförande

Gustaf Onilsgård
Ledamot

För kännedom:

Fullmäktiges presidium
Landstingsdirektören
Bitr. landstingsdirektören
Chefen för ledningsstab sekretariat